ROLL NO-

DAV PUBLIC SCHOOLS, ODISHA ZONE
HALF YEARLY EXAMINATION, 2023-24

- Please check that this question paper contains 0**4** printed pages.
- Check that this question paper contains **15** questions.
- Write down the serial number of question in the left side of the margin before attempting it.
- The question has four parts. Read properly & write down.

CLASS-VII
SUBJECT- LOWER SANSKRIT

Time- 3hr. **Maximum Marks- 80**

खण्ड:- "क" (अपठितावबोधनम)

1. अधोलिखितानुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।

भारतम् अस्माकं मातृभुमि। अस्मिन् भारतवर्षे वहवः महापुरुषा: आसन्। तेषु जगद्गुरु: शङ्कराचार्यः अन्यत्तमः। शङ्कराचार्यस्य माता आर्याम्बा आसीत्। यदा सः शङ्कराचार्यः अष्टवर्षीयः आसीत्, तदा सः एकदा स्नानार्थं नदिम् अगच्छत्। तत्र एकः मकरः आगत्य तं आक्रमणम् अकरोत्। तदा शङ्करस्य चित्कारं श्रुत्वा सर्वे आगच्छन्। माता अक्रन्दत्। यदा माता शङ्करं सन्यासव्रतग्रहणं कर्तुम् अनुमतिम् दत्तवती, तदा मकरः त्यक्तवान्। अन्ते सः शङ्करः सनातनधर्मस्य प्रचाराय भारते चतुर्षु स्थलेषु मठस्थापनम् अकरोत्।

I. एकपदेन उत्तरत- [1×3=3]

(i) भारतवर्षे वहवः के आसन् ?

(ii) शङ्कराचार्यस्य माता का आसीत् ?

(iii) का अक्रन्दत् ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- [2×2=4]

(i) सः एकदा स्नानार्थं कुत्र अगच्छत्?

(ii) नद्याम् कः आगत्य तं आक्रमणम् अकरोत् ?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत- [1×3=3]

(i) " **<u>सः एकदा स्नानार्थं नदिम् अगच्छत्।</u>**" अत्र क्रियापदं किम् ?

(क) एकदा (ख) आगच्छत् (ग) सः (घ) स्नानार्थम्

(ii**<u>)" जगद्गुरु: शङ्कराचार्यः</u>** " अनयो: किम् विशेषणम् ?

(क)वहवः (ख) जगद्गुरु: (ग) दर्शनार्थ (घ) शङ्कराचार्यः

(iii) "**<u>जननी</u>**" इत्यस्य किम् पर्यायपदं अत्र प्रयुक्तम् ?

(क) सः (ख) जगद्गुरु: (ग) माता (घ) शङ्कराचार्यः

खण्डः- "ख" (रचनात्मक-कार्यम्)

2. मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितपदैः पत्रम् पूरयन्तु- **[1×5=5]**

सेवायाम्,

(i)_______________ प्रधानाचार्याः

डी.ए.वी. विद्यालयः

दिल्लीनगरम् ।

सविनयं (ii) ______________ यत् गत् रात्रेः अहं (iii) _____________ ग्रस्तः अस्मि ।

अस्मात् कारणात् अहं(iv) ______________ आगन्तुम् असमर्थः अस्मि । अतः दिनद्वयस्य

(v) ______________दत्वा माम् अनुगृहणन्तु । धन्यवादाः

भवताम् शिष्यः

रमेशः

कक्षा-सप्तमी

मञ्जूषा -

विद्यालयम्,	ज्वरेण,	मान्याः,	निवेदयामि,	अवकाशं

3. चित्रानुसारं मञ्जूषातः उचितपदैः रिक्त-स्थानानि पूरयत। **[1×5=5]**

(i) अस्मिन् चित्रे ___________ अस्ति ।

(ii) अत्र ___________ क्रीडन्ति ।

(iii) एका _____________ पठति ।

(iv) आकाशे ___________ उडयन्ति ।

(v) एकः ______________ अस्ति ।

बालकाः,	मयूरः,	खगाः,	बालिका,	उद्यानम्

खण्डः- "ग" (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

4. निर्देशानुसारं वर्णसंयोजनं विन्यासं वा कुरुत। [1×5=5]

(i) ब्+अ+ल्+अ+व्+आ+न् =_______।

(ii) म्+ऊ+ष्+अ+क्+अः = ___________।

(iii) अधुना =अ+ध्+उ+_______+आ ।

(iv) मित्राणि = म्+इ+त्+________+आ+ण्+इ ।

(v) विद्यालयः= व्+इ+__________+य्+आ+ल्+अ+य्+अः।

5. रेखांकितपदानां सन्धि-सन्धिविच्छेदं वा कुरुत। [1×5=5]

(i) स: **<u>देव+आलयं</u>** गच्छति ।

(क) देवालयं (ख) दवलयं (ग) देवैलयं (घ) देवलयं

(ii) अहम् **<u>विद्यालयं</u>** गच्छमि ।

(क) विद्याल+यम (ख) विद्या+आलयं (ग) विद्ये+आलयं (घ) विद्य+लयं

(iii) अत्र पुस्तकं **<u>न + अस्ति</u>** ।

(क) नासती (ख) नस्ति (ग) नास्ति (घ) नस्ती

(iv) **<u>पुस्तक+आलये</u>** अहं पठामि ।

(क) पुस्तकालये (ख) पुस्तकैलये (ग) पुस्तकोलये (घ) पुस्तकआलये

(v) अपराण्हे **<u>सूर्यास्त:</u>** भवति ।

(क) सूर्य+अस्त: (ख) सूर्या+अस्त (ग) सूर्या+आस्त (घ) सूर्य+आस्त

6.विकल्पेभ्यः उचितशब्दरूपं चित्वा लिखत- [1×5=5]

(i) ______ विद्यालयं गच्छन्ति।

(क) बालकः (ख) बालकौ (ग)बालका: (घ)बालकै:

(ii) _______ संस्कृतं पठत:।

(क) बालकः (ख) बालकौ (ग)बालका: (घ)बालकै:

(iii) तत्र ________ अस्ति।

(क) वृक्षः (ख) वृक्षौ (ग) वृक्षा: (घ) बृक्षम्

(iv) ______ मार्गे भ्रमत:।

(क) बिडाल: (ख) बिडालौ (ग) बिडाला: (घ) बिडालम्

(v) ________ भ्रमन्ति।

(क) मृगः (ख) मृगौ (ग) मृगा: (घ) मृगम्

7. विकल्पेभ्यः उचितधातुरूपं चित्वा लिखत- [1×5=5]

(i) बालकः विद्यालयं ________।

(क) गच्छति (ख) गच्छन्ति (ग) गच्छतः (घ) गच्छामः

(ii) छात्रा: कक्षायाम् _______।

(क) पठति (ख) पठन्ति (ग) पठतः (घ) पठामः

(iii) हरिणः दूरे _________।

(क) भ्रमति (ख) भ्रमन्ति (ग) भ्रमतः (घ) भ्रमामः

(iv) मूषकः काकं ________।

(क) कथयति (ख) कथयन्ति (ग) कथयतः (घ) कथयामः

(v) तौ संस्कृतं __________।

(क) पठति (ख) पठन्ति (ग) पठतः (घ) पठामः

8. रेखाङ्कितपदेषु उपसर्गान् चित्वा लिखत। [1×5=5]

(i) बाला: _____________(पठ+क्त्वा) खेलिष्यन्ति ।

(क) पठित्वा (ख) पाठित्वा (ग) पठत्वा (घ) पठयित्वा

(ii) राधा विद्यालयं ___________ (गम्+क्त्वा) पठति ।

(क) गमित्वा (ख) गत्वा (ग) गात्वा (घ) गत:

(iii) कृषका: कार्यं __________ (कृ+क्त्वा) गृहं गच्छन्ति ।

(क) करित्वा (ख) कात्वा (ग) क्रुत्वा (घ) कृत्वा

(iv) चौर: दुखी __________ (भू+क्त्वा) ईश्वरं स्मरति ।

(क) भूत्वा (ख) भुमित्वा (ग) भात्वा (घ) भित्वा

(v) ते _________ (खेल्+क्त्वा) खादन्ति ।

(क) खेलत्वा (ख) खेलित्वा (ग) खेल: (घ) खित्वा

9. रेखाङ्कितपदेषु उपसर्गान् चित्वा लिखत। **[1×5=5]**

(i) सः हरिणः न "**<u>आगच्छति</u>**" ।

(ii) सुप्तस्य सिंहस्य मुखे मृगा: न **<u>"प्रविशन्ति"</u>**।

(iii) वने पशवः "**<u>विहरन्ति</u>**"।

(iv) वृद्धः शैत्यं **<u>"अनुभवति</u>**"।

(v) हिमालयात् गङ्गा "**<u>आगच्छति</u>**"।

खण्ड:- "घ" (पठितावबोधनम्)

10. अधोलिखितानुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।

कश्चित् बालः आसीत् । सः बङ्गप्रदेशे एकस्मिन् विद्यालये पठति स्म । सः यत् पठति तत् विस्मरति स्म। सहपाठिनः तस्य उपहासं कुर्वन्ति स्म । सः चिन्तयति- किम् अहं मूर्खः अस्मि ? किं मम भाग्ये विद्या न अस्ति? परन्तु अहं तु पठितुम् इच्छामि। तदा कि कर्तव्यम् ? एकदा सः मार्गे एक कूपम् अपश्यत् । कूपस्य उपरि एक: घटः आसीत् । सः घटस्य अधः एक गर्तम् अपश्यत् । स: इमं सुन्दरं गर्तं क: निर्मितवान् ? सः मातरम् अपृच्छत्- मातः अहं कूपे घटस्य अधः एकं गर्तम् अपश्यम्। तं गर्तम् कः निर्मितवान् ? माता अवदत्- पुत्र ! प्रतिदिनं भूयो भूयः घट स्थापनेन सः गर्त निर्मितः ।

I. एकपदेन उत्तरत- [1×2=2]

(i) के तस्य उपहासं कुर्वन्ति स्म ?

(ii) कूपस्य उपरि एक: क: आसीत् ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- [2×1=2]

सः बाल: बङ्गप्रदेशे कुत्र पठति स्म ?

III. निर्देशानुसार उत्तरत- [½×2=1]

(i) " सुन्दरं गर्तं " अनयो: किम् विशेषणम् ?

(क) सुन्दरं (ख) गर्तं (ग) इमं (घ) स:

(ii) " परन्तु अहं तु पठितुम् इच्छामि। " अत्र क्रियापदं किम् ?

(क) परन्तु (ख) अहं (ग) पठितुम् (घ) इच्छामि

11. अधोलिखितपाद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।

अयं निज: परो वेति गणना लघुचेतसाम्
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् ।।

I. एकपदेन उत्तरत- [1×2=2]

(i) का एव कुटुम्बकं भवति ?

(ii) अयं निज: परो वेति केषां गणना ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- [2×1=2]

केषां गणना तु वसुधैव कुटुम्बकम् अस्ति ?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत- [½×2=1]

(i) "पर:" इति पदस्य किं विलोमपदम् ?

(क) निज: (ख) वा (ग) गणना (घ) स:

(ii) "पृथ्वी " इत्यस्य किं पर्यायपदं प्रयुक्तम् ?

(क) पर: (ख) वसुधा (ग) तु (घ) गणना

12. अधोलिखितनाटयाशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।

(सप्तमकक्षायाः सर्वे छात्राः अध्यापिकया सह मनोरञ्जनाय एकम् उद्यानम्' गच्छन्ति। भोजन-काले छात्राः एकत्रिता: भवन्ति ते भोजनविषये परस्परं वार्तालापं कुर्वन्ति।)

अध्यापिका - भो छात्राः । युष्माभिः क्रीडनं सम्यक् कृतम् न वा ?

छात्रा: - (अति उत्साहेन) कृतम् आचार्ये! सम्यक् कृतम् ।

अध्यापिका- तर्हि आगच्छत । अधुना मिलित्वा वयं सर्वे भोजनं करिष्यामः । दर्शयन्तु किं किम् अस्ति भवतां भोजने ?

(सर्वे छात्रा: स्वभोजनं दर्शयन्ति परं कस्यापि समीपे रोटिका शाकम् वा न आसीत्।)

अध्यापिका - प्रियाः छात्राः । चिन्तयन्तु कथयन्तु च वयं भोजनं किमर्थम् कुर्मः ? भोजनेन किं भवति ? सुजाते! त्वं वद ।

सुजाता - भोजनेन शक्तिः प्राप्यते । भोजनेन एव शरीरं सम्यक् कार्यं करोति ।

I. एकपदेन उत्तरत- [1×2=2]

(i) छात्राः कया सह मनोरञ्जनाय एकम् उद्यानम् गच्छन्ति ?

(ii) कदा छात्राः एकत्रिता: भवन्ति ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- [2×1=2]

केन शक्तिः प्राप्यते ?

III. निर्देशानुसार उत्तरत- [½×2=1]

(i) "प्रियाः छात्राः" अनयो: किं विशेषणम् ?

(क) प्रियाः (ख) छात्राः (ग) इमं (घ) स:

(ii) "शरीरं सम्यक् कार्यं करोति " अत्र क्रियापदं किम् ?

(क) शरीरं (ख) सम्यक् (ग) करोति (घ) कार्यं

13. मञ्जूषातः उचितपदैः अन्वयपूर्तिं क्रीयताम् - [1×5=5]

विद्या विवादाय धनं मदाय शक्तिः परेषां परिपीडनाय ।
खलस्य साधोर्विपरीतमेतत् ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय ।।

अन्वय: -

खलस्य (i)__________ विवादाय, धनं (ii)____________, शक्तिः परेषां (iii)____________ साधो: एतत् (iv)___________ ज्ञानाय, दानाय, (v)_____________ च (भवति)

रक्षणाय,	मदाय,	विद्या,	विपरीतं,	परिपीडनाय

14. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत । [1×5=5]

(i) **खलस्य** धनं मदाय भवति ।

(क) कस्य (ख) कौ (ग) के (घ) का

(ii) पशवः **सिंहात्** भीताः आसन्।

(क) केभ्य: (ख) कौ (ग) कस्मात् (घ) का

(iii) **शृगालः** उच्चैः अवदत्।

(क) किम् (ख) कौ (ग) क: (घ) का

(iv) **घटस्य** अधः एक गर्तम् अपश्यत् ।

(क) किम् (ख) कस्य (ग) कस्मिन् (घ) का

(v) **बालक:** विचारमग्न: आसीत्

(क) क: (ख) कस्य (ग) कस्मिन् (घ) का

15. मञ्जूषातः उचितविशेष्यपदै: रिक्त-स्थानानि पूरयत- [1×5=5]

(i) भीता: ______________________ ।

(ii) बुद्धिमान् ______________________ ।

(iii) बलवान् ______________________ ।

(iv) न्यूनतरा ______________________ ।

(v) एकाम् ______________________ ।

सिंह:,	गुहाम्,	पशव:,	संख्या,	शृगाल: